

Museu de Mataró

El nou espai de reserva de col·leccions tèxtils de Can Marfà Gènere de Punt. Museu de Mataró

■ **Conxita Gil Martín.**
Conservadora del Museu de Mataró

Les col·leccions tèxtils que es conserven al Museu de Mataró es caracteritzen per la gran diversitat de tipologies i materials que les componen: des dels elements industrials i tecnològics als teixits i peces de vestir. El volum més important d'objectes procedeix de la col·lecció Fundació Jaume Vilaseca, formada per més de cinc mil peces relacionades amb tots els processos de producció i comercialització del teixit de punt, que ha estat la indústria més important de la ciutat de Mataró des del segle XVIII. La col·lecció relacionada amb el teixit de punt abasta geogràficament Mataró i la comarca del Maresme i els territoris catalans i forans que al llarg de la història inflüiren en el desenvolupament d'aquesta indústria. Des del punt de vista cronològic representa més de tres segles d'història: des de la segona meitat del segle XVIII fins a començaments del segle XXI. Fora d'aquest àmbit, el museu conserva una petita però interessant col·lecció d'indumentària religiosa (segles. XVI al XX), una col·lecció de roba de representació vinculada a la celebració de festes populars locals (s. XIX i XX) i algunes peces d'indumentària i complements dels segles XIX i XX.

La nova reserva de col·leccions tèxtils del Museu de Mataró, està situada a la planta 2 de l'antiga fàbrica Marfà (coneguda popularment com a Can Marfà), un magnífic edifici industrial que a començaments del segle XX ja era la fàbrica de gènere de punt més important de l'Estat espanyol, quant a volum de producció de calceteria i roba interior, i quant a nombre de treballadors. Des del 2015, Can Marfà acull l'extensió del Museu de Mataró dedicada a explicar la història de la indústria tèxtil de la ciutat, i en especial del gènere de punt. La planta segona, oberta al públic des del passat 2019, ha estat concebuda com un espai híbrid entre una àrea de magatzem i treball tècnic, per a consulta amb cita prèvia, en el que actualment es treballa per condicionar les col·leccions tèxtils del museu, i un espai obert al públic, que permeti mostrar les col·leccions aprofundint en aspectes concrets, especialment vinculats amb la relació entre l'evolució de la moda i els avenços de la tecnologia, i que amplia el recorregut museogràfic de la primera planta.

La singularitat de les col·leccions tèxtils del museu de Mataró, que apleguen maquinària i producte tèxtil, permet mostrar que la relació entre moda i tecnologia ha estat sempre d'influència mútua en la indústria del punt. La producció de teixit de punt no ha parat mai d'adaptar-se als diversos escenaris tecnològics i socioeconòmics: la minifaldilla, introduïda per Mary Quant i André Courrèges (1964), no s'hauria popularitzat sense la invenció dels pantis, i les línies fluides dels vestits estil Chanel no s'haurien consolidat sense les possibilitats que oferien els telers de punt.

Actualment, l'espai obert al públic de la planta 2 de Can Marfà, mostra una selecció de peces de la col·lecció d'indumentària i complements dels anys 1960

© Pere Masramon.

al 1980, un dels períodes més interessants per estudiar la relació entre moda i tecnologia a Catalunya. Es tracta d'un període de canvis socials, econòmics i tecnològics que van influir decisivament en la consolidació d'algunes empreses capdavanteres del sector del punt a Catalunya, gràcies a l'aposta per la renovació tecnològica i l'adaptació de la producció en sèrie a les noves formes de consum marcades per la moda.

Durant la dècada dels anys seixanta del segle xx, es produí a Catalunya una forta expansió de la indústria del punt gràcies a un canvi radical de l'aparell productiu, que s'orientà cap a l'automatització, la diversificació de productes i la desconcentració dels processos de producció. Aquestes estratègies tenien com a objectiu adaptar-se a una demanda que començava a canviar molt ràpidament, gràcies a la influència dels mitjans de comunicació i a una conjuntura de creixement econòmic. El context de prosperitat econòmica a Espanya i Europa va donar impuls a una creixent demanda de productes de consum. La influència del cinema, les revistes de moda i la publicitat provocaren un gran impacte en la decisió del disseny i la compra de vestuari.

A partir de 1960, la roba de punt, no evocarà només la roba interior, els jerses o els mitjons gruixuts. Revisant les nostres col·leccions es possible adonar-se que des de llavors, trobem roba de punt per vestir-se per dintre i per fora, en qualsevol ocasió, des del matí fins al vespre, d'estiu a hivern, per a ús diari, per fer esport, i fins i tot per mudar, en una festa o una cerimònia. Entre els anys 1960 i 1980 hi ha una veritable explosió d'estils i tendències que

conviuen i es combinen per crear-ne de noves: «l'estil juvenil», ple de fantasia i color, i una certa tendència al vestit unisex, el *nou romanticisme*, la *moda disco*, els vestits d'inspiració espacial, el *glam-rock*, el *flower power*, tendències que hom podrà reconèixer en les col·leccions que mostrem i que formen part de l'imaginari col·lectiu associat a l'època.

Les peces de calceteria, bany, esport, roba de vestir i roba interior que hem seleccionat, palesen la importància de la introducció de noves fibres sintètiques, que oferien la possibilitat de produir més quantitat i varietat d'articles, de millor qualitat i confortabilitat, tal i com detallen les etiquetes dels productes i la publicitat de l'època. L'espuma de niló, una fibra artificial de baix cost, resistent, que disposa d'una extensa gamma de colors de filatura, permetia oferir un ampli ventall de combinacions i colors que aportaven un punt d'atreviment i informalitat. Amb *helanca*, niló elàstic, es fabriquen els pantis, que s'omplen de dibuixos, calats i colors. S'introdueix el color en samarretes i calçotets, en un intent de trencar l'estereotip del blanc de la roba interior masculina. En la roba interior femenina, estampats, noves formes i dissenys renoven les peces clàssiques, coincidint amb el declivi dels cosidors de roba blanca, on les noies anaven per confeccionar la roba de la llar, la dels nadons i la de dormir. Alguns fabricants de punt comencen a produir productes destinats específicament als infants, que d'aquesta manera s'incorporaven definitivament al mercat de la moda. El descobriment de les fibres elastòmeres (*lycra*), l'any 1957, també va revolucionar moltes àrees de la indústria del teixit de punt. Aquesta fibra sintètica, que es pot estirar fins a un 600% sense que es trenqui i torna a adoptar la seva forma original, i que pot ser mesclada amb altres fibres, s'ha utilitzat abundantment per fabricar roba interior, roba d'esport i roba de bany, perquè atorga gran llibertat de moviments, i pot resultar més atractiva perquè s'adapta perfectament al cos.

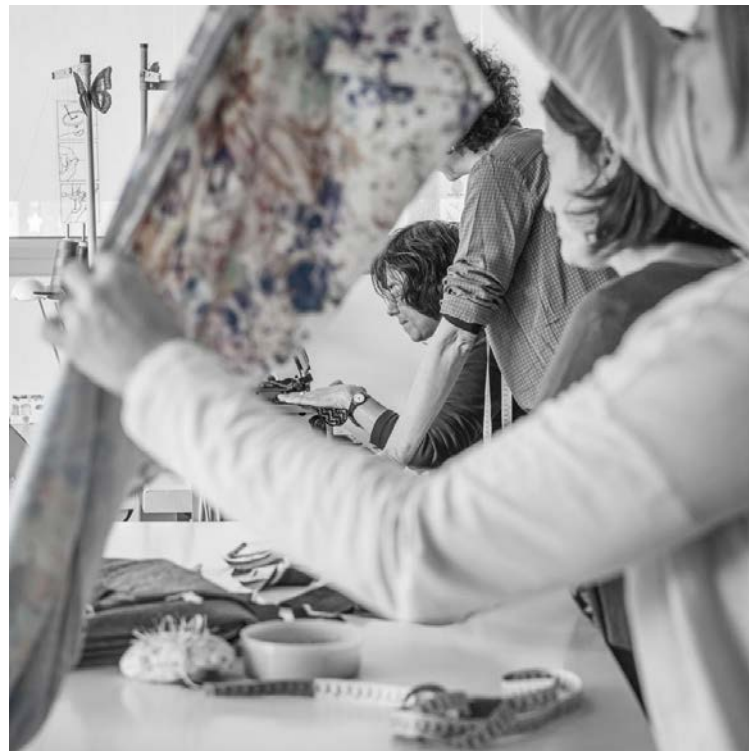
Les col·leccions que mostrem a la planta 2 de can Marfà són un bon exemple que entre 1960 i 1980 la producció de punt a Catalunya es transforma i adquireix un paper destacat en la difusió de la moda a un ampli espectre de la població. Els productes de punt de producció industrial en aquesta època, a més de guanyar en diversitat, durabilitat, estabilitat de forma i un millor manteniment, eren accessibles econòmicament i podien ajustar-se perfectament a les noves tendències, gràcies a al treball de creadors, dissenyadors i fabricants. Bona prova de la quantitat i la qualitat dels professionals que ho van fer possible, són el petit conjunt de mostraris, publicitat i dissenys, que també es mostren en aquest espai, que ens permeten identificar marques, fabricants i models, que són un magnífic reflex de la capacitat creativa del sector en aquest període, en relació amb noves textures, colors, formes i acabats. ■

Els col·loquis d'investigació en tèxtil i moda

■ **Isabel Campi.**
Presidenta de la Fundació
Història del Disseny

Els dies 18 i 19 de novembre de 2021, si les circumstàncies de la pandèmia global ho permeten, tindrà lloc al Museu Tèxtil de Terrassa el III Col·loqui d'Investigadors en Tèxtil i Moda dedicat en aquesta ocasió al tema de l'ensenyament i l'aprenentatge.

En el col·loqui *Enseñar y aprender* es vol donar veu a persones, empreses i institucions que s'han dedicat a transmetre tècniques i coneixements, i també aquells aprenents que els han rebut. Es convida els investigadors a analitzar com es transmeten coneixements i habilitats tècniques en el món dels oficis. Al món dels tallers artesanals cal afegir-hi la transmissió de coneixement en empreses semi-industrials i industrials al llarg de la història. Serà també oportú analitzar com s'ensenyen els processos de treball a les escoles d'arts i oficis, d'enginyeria i a les escoles de disseny, els canvis introduïts per les noves tecnologies, i també els nous escenaris, que converteixen l'aprenentatge presencial d'habilitats tècniques i continguts en aprenentatge virtual. Es tracta de donar a conèixer experiències docents interessants, tant individuals com col·lectives, i trajectòries de professionals que han transmès coneixements o que els han rebut, en totes les àrees del món tèxtil i de la moda.

Aquest col·loqui està precedit pels dos col·loquis que es van realitzar el 2017 i el 2019 en el Museu Tèxtil de Terrassa i en el Museu del Disseny de Barcelona respectivament.

La iniciativa de fer trobades d'investigadors es remunta al simposi *Modernos a pesar de todo* que va organitzar la Fundació Història del Disseny, el 2015, en el que el grup de persones que aplegaven les comunicacions de moda van proposar l'organització de trobades relacionades amb la teoria, la sociologia, la història i la tecnologia de la moda i el tèxtil. La iniciativa de seguida va trobar recolzament ja que el Museu Tèxtil de Terrassa es va oferir a organitzar el primer col·loqui a la seva seu. A continuació s'hi van adherir el Museu d'Arenys de Mar i el Museu del Disseny de Barcelona. La Fundació Història del Disseny hi aportava la seva experiència en l'organització de congressos i trobades d'historiadors.

El I Col·loqui va tenir lloc els dies 17 i 18 de novembre 2017 a Terrassa amb gran èxit de públic. S'hi van presentar 40 comunicacions i es va arribar a un centenar d'assistents que venien de tot l'estat, d'alguns països europeus i de Llatinoamèrica. En aquesta ocasió, atesa la novetat de l'esdeveniment, els organitzadors no vam gosar a proposar un tema concret sinó que vam entendre que el col·loqui havia de ser un altaveu de caràcter generalista del treball que els investigadors portaven fent des de feia anys. La temàtica de les comunicacions va ser d'allò més variada. Tot i això es van poder agrupar en dos grans grups: un dedicat a la moda i una altra dedicat als teixits. Per a la conferència inaugural vam comptar amb la presència de Lesley Miller, del Victoria & Albert Museum de Londres que ens va parlar dels seus 30 anys d'investigació sobre teixits. El col·loqui va acabar amb un llibre d'actes imprès en paper, que es va exhaurir ràpidament però que es pot consultar en versió online.

La càlida i entusiasta acollida d'aquesta primera trobada d'investigadors ens va animar no solament a fer-ne una segona sinó també a plantejar-nos la seva periodicitat, abast i perfil en el futur. La presència de ponents que venien d'Espanya i fins i tot de Llatinoamèrica ens va fer conscients que hi havia un buit en el camp de la investigació en tèxtil i moda que el món anglosaxó no estava omplint.

A més de les institucions esmentades, per a la segona edició, que va tenir lloc els dies 21 i 22 de Novembre de 2019 al Museu del Disseny de Barcelona, es van adherir al projecte dels col·loquis el Museu de l'Estampació de Premià de Mar i Can Marfà Gènere de Punt de Mataró. En aquesta ocasió el lema va ser *Nombres en la sombra* i, com el seu nom indica, convidava els investigadors a reflexionar sobre aquelles persones i col·lectius que per diverses raons han quedat en segon terme u oblidats en els relats històrics.

En aquest II Col·loqui vam rebre gairebé 80 propostes de les quals se'n van seleccionar 56 per a presentar en públic. Com era bastant previsible, les investigacions sobre dones o grups de dones apartades de la història van ser predominants però també vam poder escoltar les biografies de creadors o gestors que havien quedat a l'ombra de grans modistes, la història de grups alternatius, de treballadors industrials anònims, d'excel·lents dissenyadors de països "perifèrics" o de sastres reials que s'havien descobert als arxius. El llibre d'actes, que porta el nom *Nombres en la sombra*, coordinat i prorrogat per Isabel

Campi i Sílvia Ventosa, es un voluminós document que segueix les pautes del col·loqui i que per raons pràctiques no es va imprimir sinó que es va lliurar en un *pen-drive* als assistents.

Per a la inauguració d'aquest II Col·loqui vam comptar amb la presència de Valerie Steele, directora del Fashion Institute of Technology que va venir de Nova York per a donar una conferència sobre la importància de la moda com a fenomen estètic-sociològic i de com ella plasma les seves teories en les exposicions que organitza arreu del món.

Malgrat que les circumstàncies actuals son difícils tot ens anima a continuar. Evidentment darrere d'aquests esdeveniments hi ha angúnies i corredisses però també alegries i recompenses. L'organització d'aquests col·loquis ens han confirmat que en el món hispanoparlant hi ha molts bons investigadors en el camp de la moda i el tèxtil, d'edats molt variades, que provenen no solament de l'àmbit acadèmic (escoles i universitats) sinó també dels museus i arxius, del periodisme d'investigació i de l'art. Aquests investigadors desitgen trobar-se i compartir. La nostra intenció és proporcionar-los una plataforma i generar coneixement, visibilitzar-lo i divulgar-lo. ■

Enllaços

Llibre d'actes del I Col·loqui d'Investigadors en Tèxtil i Moda

http://www.historiadeldisseny.org/wp-content/uploads/I-COLOQUIO-TEXTIL-final_baixa.pdf

Llibre d'actes del II Col·loqui, *Nombres en la sombra*

<http://www.historiadeldisseny.org/wp-content/uploads/NOMBRES-EN-LA-SOMBRA-Versi%C3%B3n-Imprimir.pdf>

Call for papers del III Col·loqui. *Enseñar y aprender* (Teaching and learning)

<http://www.historiadeldisseny.org/es/categoria/congresos/>

Fundació Història del Disseny

Tel. 935139729

info@historiadeldisseny.org